

NOI ASPECTE ALE INFRAȚIUNII DE SPĂLARE A BANILOR ÎN CONTEXTUL CONTRAGERII ECONOMICE NAȚIONALE ȘI GLOBALE

Daciana Gianina IGNUȚA (BORDEA)

Avocat în Baroul Mehedinți

Abstract

The crime of money laundering, in the context of the current economic crisis, is gaining new ground and combating it at national and European level is becoming a priority.

Keywords: *money laundering, legislation, predicate crime, corruption, tax evasion.*

Este bine cunoscut faptul că orice criză economică generează o contragere masivă a pieței ilicite și o creștere exponențială a economiei subterane în toate formele sale de manifestare la nivel local, național, mondial. Potrivit specialiștilor Academiei Române, economia națională va atinge un grad mediu de afectare, la punctul de maxim al pandemiei, de 43%¹.

Contextul actual al contragerii economice bruște generat de pandemia globală facilitează apariția criminalității organizate, a grupurilor interlope gata să exploateze pauperizarea societății și neîncrederea cetățenilor în instituțiile statului. În acest climat socio-economic, infracțiunea de spălare a banilor dobândește noi aspecte iar eficientizarea combaterii ei devine nu doar fundamentală ci și prioritară atât la nivel național cât și la nivel global. Infracțiunea de spălare a banilor este, putem spune, o infracțiune vie, o infracțiune de finalitate a oricărei infracțiuni predicat. Nu-i o infracțiune printre altele ci, aristotelic vorbind, este „scop în sine”, deși apare mereu în binom cu o infracțiune predicat cu care este corelată.

Rolul legiuitorului este acela de a împrănteza această infracțiune (de infracțiunea predicat), de a o clarifica sub toate aspectele sale, de a o autonomiza de alte infracțiuni și de a-i releva întreaga complexitate instituțională, socială și fiscală.

---

¹ Evaluări ale impactului macroeconomic al Covid-19, coord. acad. Lucian Liviu ALBU - https://academiaromana.ro/SARS-CoV-2/doc/d08-Impactul_macroeconomic_al_COVID-19.pdf.

Aspecte teoretice și clarificări conceptuale

În România, art. 29 din Legea nr. 656/2002 republicată descrie și clarifică infracțiunea de spălare a banilor prevăzând următoarele:

„(1) Constituie infracțiunea de spălare a banilor și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani:

a) schimbarea sau transferul de bunuri, cunoscând că provin din săvârșirea de infracțiuni, în scopul ascunderii sau disimulării originii ilicite a acestor bunuri sau în scopul de a ajuta persoana care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei;

b) ascunderea sau disimularea adevăratei naturi a provenienței, a situării, a dispoziției, a circulației sau a proprietății bunurilor ori a drepturilor asupra acestora, cunoscând că bunurile provin din săvârșirea de infracțiuni;

c) dobândirea, deținerea sau folosirea de bunuri, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni.

(2) Tentativa se pedepsește.

(3) Dacă fapta a fost săvârșită de o persoană juridică, pe lângă pedeapsa amenzii, instanța aplică, după caz, una sau mai multe dintre pedepsele complementare prevăzute la art. 53 alin. (3) lit. a)-c) din Codul penal”².

Spălarea banilor sau a produsului infracțiunii se referă în esență la legalizarea veniturilor sau a unor bunuri de orice fel obținute pe căi ilegale. Este un proces prin care se dă o aparență de legalitate unor profituri obținute ilegal de către infractori, fără ca acestea să se compromită pentru a putea beneficia ulterior de sumele obținute³.

Problematica încadrării infracțiunii de spălare a banilor este una dificilă deoarece avem două tipuri de încadrare juridică a infracțiunii:

a) infracțiune contra înfăptuirii justiției în state precum Elveția, Italia etc.;

b) infracțiune împotriva patrimoniului cum a fost definită la noi în art. 23 din Legea 656/2002⁴.

Potrivit acestei reglementări, spălarea banilor este fapta persoanei care cunoscând că un bun provine din săvârșirea de infracțiuni și are, deci, o origine ilegală și ilicită, îl schimbă, îl transferă, în scopul ascunderii sau al disimulării originii ilicite. De asemenea poate fi acuzată de această infracțiune orice persoană care ajută la disimularea, ascunderea adevăratei proveniențe a bunurilor, cunoscând că ele provin din infracțiuni. Tot aici se încadrează și deținerea și folosirea de bunuri materiale și imateriale despre care persoana știe că au o origine ilicită.

² <https://lege5.ro/Gratuit/gmzdsojrha/art-29-raspunderi-si-sanctiuni-lege-656-2002?dp=gyzdqmwzhazdm>.

³ G. Lombardo, Manual de instruire privind combaterea spălării banilor, 2002, p. 8.

⁴ Revista de Drept Penal nr. 4, București, 2009, p. 91 (Articolul „Infracțiunea de spălare a banilor și infracțiunea de tănuire”, autor Camelia Bogdan).

Infracțiunea de spălare a banilor este una subsecventă, adică este legată de infracțiunea predicat. Infracțiunea predicat este infracțiunea principală prin care s-a obținut sau se obține, în formă continuată, produsul ce face concomitent sau ulterior obiectul spălării.

În doctrina internațională s-a impus ideea că, cunoașterea caracterului fraudulos al produsului infracțiunii este suficientă pentru incriminarea persoanei, adică nu e neapărat necesară cunoașterea exactă a infracțiunii principale⁵. De asemenea nici o persoană nu poate fi exonerată de acuzația de spălare a banilor sau a produsului infracțiunii prin faptul că nu a obținut pentru sine sau pentru altul foloase materiale directe sau indirecte. Faptul că persoana a plasat în circuit, a procurat înscrisuri juridice, a ascuns și a disimulat produsul infracțiunii o face culpabilă.

O altă controversă doctrinară în jurisprudența internațională o constituie faptul că spălarea banilor este considerată fie infracțiune de pericol, fie infracțiune de rezultat⁶. Așa cum am precizat deja, spălarea produsului infracțiunii este o infracțiune subsecventă și într-un raport de corelare sau interdependență cu infracțiunea principală. Natura și gravitatea infracțiunii originale imprimă anumite particularități procesului în care sunt urmărite faptele de spălare. Dacă infracțiunea originară este legată de crima organizată, terorism, trafic de droguri, trafic de carne vie, atunci natura și gravitatea ei intrinsecă impun anumite norme și proceduri speciale, dar infracțiunea de spălare rămâne tot una de rezultat.

În doctrina penală din România, orice infracțiune poate constitui situație premisă pentru infracțiunea de spălare a produsului infracțiunii, adică este o infracțiune subsecventă oricărei infracțiuni fără nici o discriminare, doar cu excepția ca aceasta să nu fie o contravenție⁷. Acest lucru este similar cu doctrina penală din alte state europene, precum: Belgia, Anglia, Elveția etc.

În alte sisteme penale, cum ar fi cel spaniol sau italian, se specifică că spălarea produsului infracțiunii poate fi comisă doar în legătură cu o infracțiune gravă, peste 3 ani de detenție. Alte controverse doctrinare la nivel internațional și național se centrează în jurul conceptelor de „latura obiectivă” și „latură subiectivă” a infracțiunii de spălare. Latura obiectivă se referă la bunul material și imaterial, iar latura subiectivă cuprinde două componente, intenția și cunoașterea. Probabil natura vagă a celor două concepte care țin de științele omului și mai ales de psihologie a determinat multitudinea controverselor doctrinare și multitudinea clarificărilor conceptuale.

Alte clarificări doctrinare au vizat problematica autonomiei infracțiunii de spălare a banilor, aflată într-o „conexiune de corelație” cu infracțiunea originară, cu

---

⁵ Revista de Drept Penal nr. 4, București, 2009 (Articolul „Infracțiunea de spălare a banilor și infracțiunea de tănuire”, autor Camelia Bogdan).

⁶ *Idem.*

⁷ *Idem.*

infracțiunea predicat cu care are o legătură obiectivă. Infracțiunea de spălare a banilor este totuși autonomă pentru că cercetarea și dovedirea ei poate fi disjunctă de infracțiunea predicat. De exemplu, există similitudini între infracțiunea de spălare și cea de tănuire, dar deosebirile sunt mai numeroase și mai importante decât asemănările. În timp ce la tănuire, autorul este diferit în cazul spălării el poate fi același; tănuirea are un caracter static, în timp ce spălarea are un caracter dinamic; tănuirea nu presupune etape, în timp ce infracțiunea de spălare presupune existența unor etape distincte: plasarea, stratificarea, integrarea.

Scurt istoric al abordărilor legislative

Există o preocupare constantă a tuturor statelor lumii și implicit ale UE pentru prevenirea și combaterea fenomenului de spălare a produsului infracțiunii în toate formele sale și în special acelea care au legătură cu crima organizată, terorismul și traficul de droguri.

Legile speciale din România care reglementează infracțiunea de spălare a banilor au reprezentat și un demers de adaptare la aquisul internațional și comunitar în domeniu. Astfel, România a adoptat prevederile de fond ale Convenției ONU de la Viena prin Legea 118/1992⁸, în vigoare din 30.12.1992. Am precizat că România a adoptat prevederile de fond, deoarece Convenția prevede în art. 3 că: „fiecare parte adoptă măsurile necesare pentru a conferi caracterul de infracțiune penală, în conformitate cu dreptul său intern, atunci când actul a fost comis intenționat”⁹. Convenția lasă, deci, statelor semnatare libertatea de a legifera spălarea banilor în funcție de tradiția doctrinară internă și trasează doar direcțiile mari de acțiune comună. Apoi, România ratifică Convenția de la Palermo prin Legea 565/2002¹⁰.

Dacă Convenția ONU de la Viena se referea doar la spălarea banilor proveniți din substanțe psihotrope, Convenția de la Palermo incriminează spălarea banilor și în legătură cu bunurile produse din alte infracțiuni, măbind astfel aria faptelor susceptibile de a intra în zona de spălare a produsului infracțiunii.

În plan comunitar România a ratificat Convenția de la Strasbourg prin Legea 263/2002¹¹, apoi Convenția de la Varșovia prin Legea 420/2006¹². Convenția de la Strasbourg incriminează doar spălarea banilor proveniți din infracțiuni grave precum terorismul și traficul de droguri, în timp ce Convenția de la Varșovia face

⁸ Monitorul Oficial al României, nr.341 din 30 decembrie 1992.

⁹ <http://legislatie.just.ro/Public/DetailiiDocumentAfis/31045>.

¹⁰ Monitorul Oficial al României, nr.813 din 08 noiembrie 2002.

¹¹ Monitorul Oficial al României, nr.353 din 28 mai 2002.

¹² Monitorul Oficial al României, nr.968 din 04 decembrie 2006.

referire și la spălarea banilor care provin din activități economice care nu au legătură directă cu marea infracționalitate.

În România putem remarca că infracțiunea de spălare a banilor a făcut mereu obiectul unor legi speciale, în timp ce în alte țări (vezi Republica Moldova), infracțiunea este cuprinsă în Codul Penal. De maximă importanță a fost Legea 656/2002 care, deși transplantează anumite prevederi legislative internaționale în legislația noastră, armonizează legislația românească în materie, cu cea internațională.

În ceea ce privește urmărirea penală propriu-zisă a faptelor susceptibile a intra în sfera infracțiunii de spălare a banilor, principiile generale ale urmăririi penale trebuie respectate și în această faptă. Este vorba despre principiul individualității și cel al dinamismului¹³.

Principiul individualității susține, în esență, că urmărirea penală trebuie să se moduleze în funcție de specificul fiecărui caz în parte, în funcție de particularitățile sale specifice. Fiecare caz este identic în fond doar cu sine însuși. În orice faptă infracțională există ceva general, ceva tipic și ceva individual care este unic și irepetabil.

Principiul dinamismului presupune o flexibilitatea a planificării în funcție de noile date oferite de derularea anchetei, dar și promptitudinea, celeritatea cu care se desfășoară urmărirea penală¹⁴. O dinamică bună duce întotdeauna la creșterea eficienței de rezultat a urmăririi penale și la diminuarea pericolului social al infracțiunii predicat. De asemenea, se reduce prejudiciul social către bugetul de stat consolidat.

Planificarea urmăririi penale nu-i o schemă rigidă, un șablon, ci trebuie interpretată elastic ca o modalitate de lucru care urmărește să stabilească faptele în mod concret și într-un timp rezonabil¹⁵. Planul de urmărire penală în domeniul de spălare a banilor are o parte comună cu urmărirea penală generală și o parte specifică care este determinat de natura complexă a infracțiunii. Și în cazul acestei infracțiuni, cel care anchetează are obligația să își pună cele șapte întrebări clasice în praxisul urmăririi penale: „ce faptă s-a comis și care este natura ei?; unde s-a comis fapta cercetată?; când a fost săvârșită?; cine este autorul ei?; cum, în ce mod a săvârșit-o?; cu ajutorul cui? ; în ce scop a fost comisă?”¹⁶.

În urma răspunsului, în special la ultimele patru întrebări, se elucidează problema penală plecând de la elementele ei specifice, constitutive. Se determină, apoi, obiectul infracțiunii și ce anume lezează în relațiile sociale extinse ale corpusului social, adică se identifică obiectul asupra căruia se exercită, în formă continuată, o acțiune ilicită. Mai apoi se stabilește latura obiectivă a infracțiunii și

¹³ Tratat de criminalistică, Emilian Stancu, București, 2001, p. 371.

¹⁴ *Idem*, p. 372.

¹⁵ *Idem*, p. 373.

¹⁶ *Idem*, p. 374.

relația de cauzalitate între aceasta și urmărirea penală precum și locul, timpul și modul săvârșirii infracțiunii. Se identifică subiectul activ, dar și cel pasiv al infracțiunii cât și latura subiectivă a acțiunii sau interacțiunii infracționale stabilindu-se și interesul direct sau indirect al suspectilor și gradul lor de implicare în faptă, adică se stabilește forma de vinovăție. De asemenea, se stabilește mobilul faptei, care în cazul infracțiunii de spălare a banilor este unul valoric sau patrimonial. În final se constată prejudiciul, se stabilește modul de operare și se iau măsurile asigurătorii și de stopare a activității ilicite sub formă continuată.

În partea de introducere a articolului am stabilit că infracțiunea de spălare a banilor este încadrată de către Codul Penal din România, la capitolul infracțiuni împotriva proprietății. Acest lucru este foarte important deoarece potrivit Constituției României, art. 44 alin. (1) și (8)¹⁷, proprietatea se prezumă ca fiind legală. Statul are datoria să garanteze și să ocrotească proprietatea privată a indivizilor dintr-un corpus național prin toate instituțiile sale.

În România cele mai multe fapte de spălare a banilor au la bază ca infracțiune predicat evaziunea fiscală și corupția. Conform datelor transmise de Comitetul Consiliului European împotriva spălării capitalurilor (MONEYVAL), economia subterană reprezenta 28.4% din PIB-ul României¹⁸.

În anul 2019 s-a înregistrat un deficit de 35,9% de încasare a TVA care, potrivit lui Ionuț Dumitru, fost președinte al Consiliului Fiscal, este cel mai mare din UE¹⁹. Acest procent de TVA nedeclarat este o gaură imensă în bugetul de stat consolidat și are implicații multiple nu doar asupra indicatorilor macroeconomici ci mai ales asupra investițiilor și implicit asupra calității vieții.

Printre cauzele care determină eludarea plății TVA-ului, fostul președinte al Consiliului Fiscal enumera: nivelul și calitatea serviciilor, povara taxelor și impozitelor, contribuțiile la asigurările sociale etc.²⁰.

Starea economică, de fapt, are implicații grave și asupra înfăptuirii justiției deoarece cercetarea faptelor de spălare a banilor este costisitoare pentru societate, ca timp și ca bani iar recuperarea prejudiciului către bugetul de stat consolidat este, de multe ori, doar parțială și de multe ori, anevoioasă. Cercetarea spălării banilor este un proces complex care implică multe instituții ale statului, comisii rogatorii internaționale, bănci și mai ales organismul central care este Oficiul Național pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor.

Așa cum am arătat deja, atât Convențiile ONU cât și reglementările comunitare în materie de spălare a banilor lasă loc pentru adoptarea de către țările membre a respectivelor norme în acord cu specificul juridic național, cu tradiția

¹⁷ <https://www.constitutiaramaniei.ro/textul-integral/>.

¹⁸ https://www.economica.net/28prc-din-pib-ul-romaniei-se-duce-catre-economia-subterana-catalin-cretu-visa_110821.html.

¹⁹ <https://www.businessmagazin.ro/actualitate/despre-economia-subterana-sau-cum-dispar-anual-200-de-miliarde-de-lei-din-pib-ul-romaniei-18405613>.

²⁰ *Ibidem*.

juridică a fiecărei țări și, am spune noi, ținând cont și de realitatea infracțională obiectivă din fiecare țară. Având în vedere că în România cele mai multe infracțiuni predicat pentru spălarea produsului infracțiunii sunt cele de evaziune fiscală și corupție, legiuitorul ar trebui să reglementeze mult mai exact această zonă. În plus, ambele fenomene infracționale se preconizează că vor lua amploare odată cu criza economică generată de pandemie, iar o întărire a legislației în domeniu ar fi de dorit. În special, latura de prevenție ar trebui să fie mai bine conturată deoarece descurajarea infractorului sau înăbușirea încă din fașă a demersului infracțional ar scădea mult costurile necesare în combaterea fenomenului de spălare a banilor și ar aduce sume importante bugetului de stat consolidat.

De maximă importanță ar fi, considerăm noi, și acordarea unor prerogative noi Oficiului Pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor pentru a putea urmări mai ușor traseele financiare extrem de complicate care implică entități multinaționale, scheme financiare laborioase, offshore și paradisuri fiscale.

Din păcate, și ultima lege specială care reglementează infracțiunea de spălare a banilor, Legea nr. 656/2002, republicată în 2012, a păstrat multe elemente care s-au dovedit ineficiente și în Legea 21/1999 și care deja au fost criticate de specialiștii în materie de-a lungul anilor. Au fost sesizate mai multe lacune cum ar fi faptul că, Oficiului Pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor păstrează sesizările de suspiciune din partea instituțiilor cu rol de raportare doar 5 ani de zile. De asemenea blocarea unei tranzacții suspecte pentru doar 24 de ore și în situații excepționale, 48 ore, ceea ce așa cum s-a sesizat este un timp insuficient. O altă inadvertență care ar putea fi regândită ține de tratarea cantitativă a elementelor raportate de către organismele financiare; sunt raportate doar acele tranzacții cu valoare de minimum 10.000 euro. Acestea sunt doar câteva exemple care arată că lucrurile pot fi îmbunătățite.

Este de așteptat ca și corupția în instituțiile statului să ia amploare, în special în ceea ce privește achizițiile publice din zona spitalelor și a produselor sanitare legate de fenomenul pandemic. De asemenea, este de așteptat să crească fenomenul de corupție în zona fondurilor europene și a pachetelor europene de sprijin pentru economia națională.

Având în vedere că Parlamentul European a votat inițiativa de extindere a fondului de solidaritate în 26 martie 2020, în valoare de 800 milioane euro și mobilizarea altor fonduri europene cum ar fi Fondul European de Ajustare la Globalizare FEG, mobilizat pentru lucrătorii concediați și pentru cei care sunt liber profesioniști, în valoare totală de 175 milioane euro, este de așteptat ca și Uniunea Europeană să pregătească un set de măsuri pentru combaterea flagelului deturării banilor din fondurile europene²¹. La noi, una dintre soluții ar fi digitalizarea sistemelor de operare și coordonare, transparentizarea activității instituționale,

²¹ <https://ccir.ro/2020/07/31/noul-plan-de-redresare-economica-pentru-europa-next-generation-eu/>.

comunicarea eficientă atât intrasistemică cât și extrasistemică. În domeniul fondurilor europene, aceste lucruri au fost prevăzute la modul general prin Legea 128/2020 intrată în vigoare la data de 14.07.2020²².

Consolidarea și dezvoltarea sistemelor de integritate pentru funcționarii publici ar fi una dintre măsurile ce ar putea preveni și diminua fenomenul corupției din administrația centrală și locală. Au fost câteva proiecte timide în acest sens, unul dintre ele demarat anul trecut și continuat și în acest an de Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene (MDRAPFE)²³. Aceste proiecte implementate și de către ONG-uri ar putea lua forma unor propuneri sau proiecte legislative care să creeze pârghiile necesare pentru combaterea mai eficientă a fenomenelor infracționale de evaziune fiscală și corupție care constituie, la noi, cel mai frecvent infracțiuni predicat pentru spălarea banilor.

Prin adoptarea unor asemenea inițiative legislative s-ar întări statul de drept și, implicit, încrederea cetățeanului în instituțiile statului.

Bibliografie

1. Bogdan, C, Hach, E, *Ghid pentru combaterea spălării banilor destinat judecătorilor și procurorilor*, Consiliul Superior al Magistraturii, București, 2015;
2. Neagu Ion, Damaschin Mircea, Iugan Andrei Viorel, *Codul de procedură penală adnotat*, Editura Universul Juridic, București, 2018;
3. Lombardo G., *Manual de instruire privind combaterea spălării banilor*, C.N. „Imprimeria Națională”-S.A. 2002;
4. Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Editura ACTAMI, București, 2001;
5. Monitorul Oficial al României, nr.341 din 30 decembrie 1992;
6. Monitorul Oficial al României, nr.353 din 28 mai 2002;
7. Monitorul Oficial al României, nr.813 din 08 noiembrie 2002;
8. Monitorul Oficial al României, nr.968 din 04 decembrie 2006;
9. Revista de Drept Penal nr. 4, R.A. Monitorul Oficial, București, 2007;
10. Revista de Drept Penal nr. 2, R.A. Monitorul Oficial, București, 2008;
11. Revista de Drept Penal nr. 4, R.A. Monitorul Oficial, București, 2009.

- <https://ccir.ro>

- <http://legislatie.just.ro>

- <http://m.anl.ro>

- <https://www.constitutiaromaniei.ro/textul-integral>

- <https://www.economica.net>

- <https://lege5.ro>

- <https://www.businessmagazin.ro>

²² <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/227822>.

²³ http://m.anl.ro/userfiles/files/consultari/5/Strategia_de_integritateMDRAPFE20152020.pdf.